

Giedrė Kazlauskaitė

Knygyne

Kol dirbau knygyne, patyriau daug tyros laimės akimirku, mat pas mus užsukdavo vaikų. Kai kurie iš jų labai norėjo skaityti. Knygos juos masino ir traukė.

Dažniausiai žmonės ateidavo pirkti vaikams knygų, kai jų reikėdavo. Į darželį, į mokyklą, svarbiomis ir įsimintinomis progomis. Arba jautė savotišką pareigą nusiųsti jų šeimos narių emigrantų vaikams, kurie nekalba lietuviškai, - kad pradėtų mokytis skaityti.

Kiti prašydavo knygų, kurias patys skaitė tarybinėje vaikystėje: Vainilaičio *Mano volungėlės* ir *Ežio namo*, Mieželaičio *Zuikio Puikio*, Petkevičiaus *Kodėlčiaus*, Misevičiaus *Danuko Dunduliuko nuotykių*, Žilinskaitės apysakų, Skučaitės, Palčinskaitės, Matučio, Kubilinsko eilėraščių... Vis klausdavo, kada šias knygas perleis, o radę pakartotą senosios knygos leidimą, džiūgavdavo lyg maži vaikai. Matyt, tos knygos keldavo sentimentus, ir jie dosniai pirkdavo jas savo vaikams.

Kartais žmonės išsirinkdavo visiškai nesąmones. Turiu galvoje tas neskoningas kičines popieriaus malkas, kurių liežuvius neapsiverstų pavadinti knygomis. Mes jas tarpusavyje vadinome „kapininėmis“, nes jos iš tikrųjų buvo panašios į ryškiaspalves dirbtines kapų gėles. Buvo ir įnoringesnių pirkėjų, kurie ieškojo tikros (ne „teletabiams“ adaptuotos) *Alisos Stebuklu šalyje*, *Pūkuotuko pasaulio*, Astridos Lindgren knygų, gražiai iliustruotų Anderseno ir gerai išverstų Haufo pasakų.

Dažnai užsukdavo daugmaž statistinė mama su turbūt irgi statistiniu penktoku ir sakydavo: „Jis visiškai neskaito. Padėkite išsirinkti knygą, kurią jis skaitytų.“ Traukdavome iš lentynos Preusslerio knygas, neva berniukiškus „siaubiakus“, netgi komiksus – kad tik kuo nors sudomintume. Vaikas perversdavo knygas su visiškai apatija veide ir visas atmesdavo. Gal juoksitės, bet mums skaudėdavo širdį.

Kalėdų, gimtadienio ar pirmosios Komunijos proga tėvai pirkdavo savo vaikams enciklopedijas ir žinynus.

Mat jiems atrodė, kad tai geriausia investicija į vaiko intelektą ir žinių visuomenės pažangą. Mums atrodė kitaip, nes mes matėme, kaip tos vaikiškos enciklopedijos dulka giminaičių ir pažįstamų sekcijose, atverčiamos tik „prireikus“. Bet čia jau mūsų balsas mažai ką lėmė.

Moksleivės neretai ateidavo su mamomis, kurios vis gėdydavo savo dukteris prieš mus, pardavėjas: „Nori *Viliaus Karaliaus* santraukos. Viso romano, sakė, neskaitysi, nes matė filmą.“ Paauglės jų dukros teisindavosi, kad dėl didelio krūvio mokykloje neturi laiko tokiam nepragmatiškam užsiėmimui – skaityti tiek daug puslapių. Juk per egzaminą nepatikrins, kas skaityta – knyga ar konspektas. O mokytis jos norinčios gerai, egzaminus išlaikyti aukščiausiais balais. Visą romaną gal skaitysi dar kada gyvenime. Kai turės laiko.

Retsykiais pasirodydavo tokia keista grupė vaikų iš globos namų, be jokių auklėtojų. Tokie beveik laukiniai, iš akivaizdžiai asocialios aplinkos. Žinoma, labiausiai jie domėdavosi spalvotomis poroloninėmis raidėmis ir žaisdavo, bet pavartydavo ir knygas. Na, mes su jais visai pasikalbėdavome. Darbdaviai, jei būtų matę, būtų liepę išvis neįleisti tokių į knygyną, bet mes save laikėme tikromis, dvasingomis knygininėmis. Leisdavome jiems vartyti knygas nešvariomis rankomis, nes tai teikė daug džiaugsmo, suprantamo tik mums ir jiems. Vaikystėje mus, tiesa, graudeno, kad knygelės (tarsi kokia duona!) verkia vartomos rašaluotais ar taukuotais pirštais, plėšomos, mėtomos ir nevertinamos. Užaugusi supratau, kad ne tai svarbiausia. Ne viskas, kas parašyta knygoje, tikra; rašo jas ne kokie burtininkai, o paprasčiausi rašytojai; ir dar – kad knygos neverkia. Net jeigu jų neskaityti. Jos pernelyg išdidžios, kad verktų. Verkia žmonės, skaitydami tas knygas. Arba matydami, kaip kažkas perka vaikams knygos vardo nevertą šlamštą.

LIETUVIŲ KALBA • 8 KLASĖ

1. Kas dirbant knygyne autorei suteikdavo laimės akimirų? Nurodykite 2 aspektus.

- _____
- _____

(2 taškai)

2. Kokiais tikslais žmonės pirkdavo knygas savo vaikams? Nurodykite 3 tikslus.

- _____
- _____
- _____

(2 taškai)

3. Kokias pirkėjų grupes išskirtumėte pagal tai, kokias knygas jie rinkdavosi?

(2 taškai)

4. Kokias knygas pardavėjos vadino „kapininėmis“ ir kodėl?

(1 taškas)

5. Kas skaudindavo knygyno darbuotojas? Įvardykite 3 dalykus.

- _____
- _____
- _____

(3 taškai)

6. Dėl kokių priežasčių skaitymas dažnai tampa „nepragmatišku (nenaudingą) užsiėmimu“?

(1 taškas)

7. Kaip knygyno darbuotojos elgdavosi su vaikais iš vaikų namų?

(1 taškas)

8. Ar teisingai, Jūsų manymu, knygyno darbuotojos elgdavosi su vaikais iš vaikų namų?
Kodėl taip manote?

(2 taškai)

9. Paaiškinkite, kaip suprantate: „...knygos neverkia. ...verkia žmonės, skaitydami tas knygas“.

(2 taškai)

10. Kaip paaiškintumėte žodžius: „...bet mes save laikėme tikromis, dvasingomis knygininkėmis.“?

(1 taškas)

11. Kokia pagrindinė šio teksto mintis?

(1 taškas)

TEKSTO KŪRIMO UŽDUOTIS

Įsivaizduokite, kad žurnalo „Rubinaitis“ interneto svetainėje pradėta diskusija, ar reikalingi mokiniams skaityti rekomenduojamų knygų sąrašai. Parašykite straipsnį į šią svetainę, įtaigiai išsakykite savo nuomonę ir argumentuotai ją apginkite.

Tikslas – įtikinti.

Adresatas – svetainės lankytojai.

Žanras – straipsnis.

Rekomendaciniai literatūros sąrašai nepadeda sudominti literatūra. Jie sudaryti pagal suaugusiųjų skonį ir vertybes, o mokinių skonis kitoks. Pagaliau bet kokios rekomendacijos iškart nuteikia mokinius priešišškai.

Esu už rekomendacinius sąrašus. Tai švyturiai knygų jūros platybėse. Jie tikrai reikalingi ir atitinka mokinių skonį. O knyga knygai nelygi. Daug priklauso ir nuo skaitytojo, aplinkos ir skaitymo būdų.

LIETUVIŲ KALBA • 8 KLASĖ

Tikimasi, kad Jūsų straipsnis užims visas arba beveik visas rašymui skirtas eilutes.

(17 taškų)